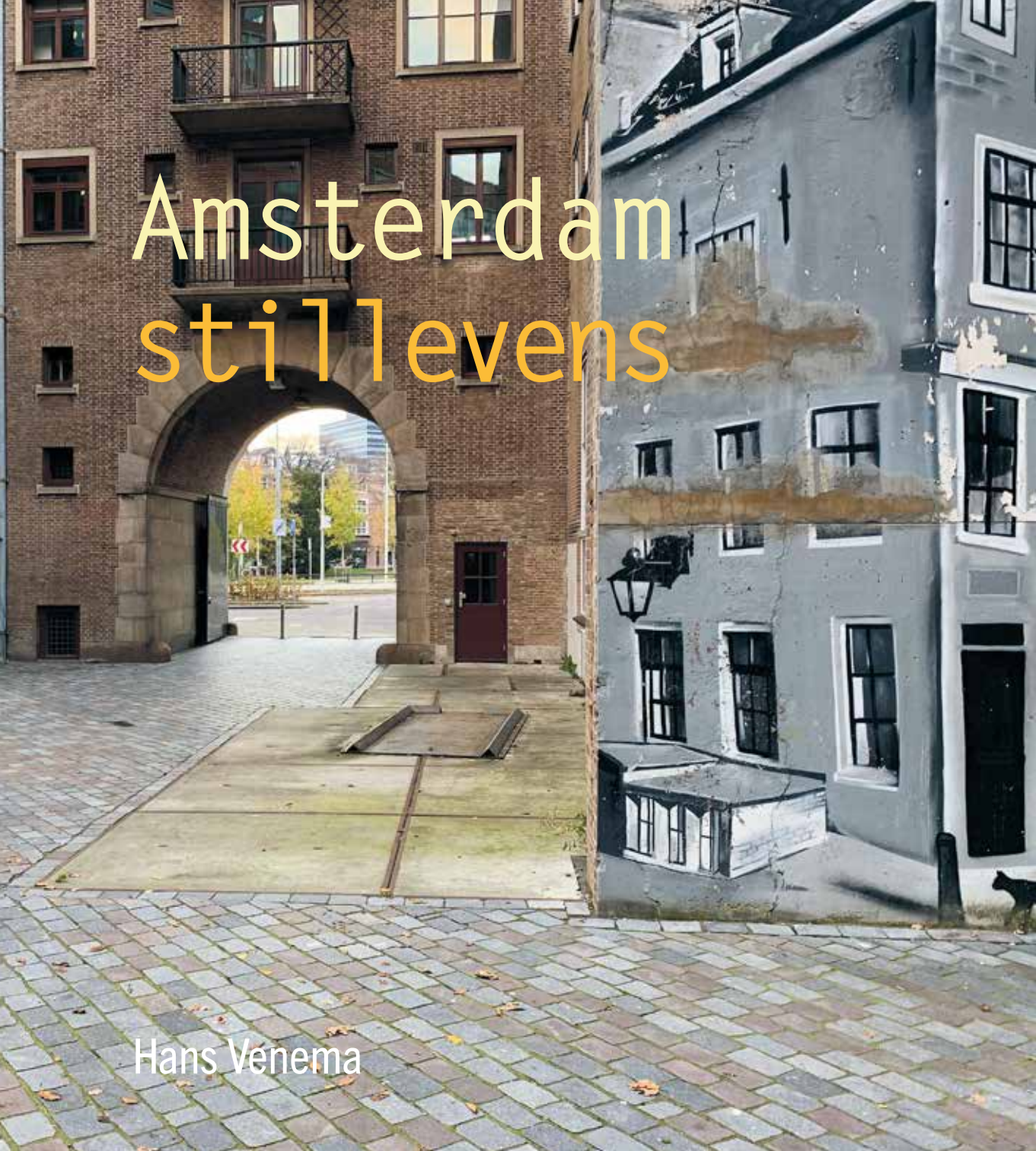

Amsterdam stillevens

Hans Venema

Hans Venema

Amsterdam stilleven

X
X
X

Uitgeverij Duizend & Een

1 OUDEKERKSPLEIN

2 OUDEZIJDS ACHTERBURGWAL

Notities bij de locaties

1 Oudekerksplein, westzijde tussen Oudezijds Voorburgwal en Warmoesstraat. Het verleden als kerkhof leeft voort in de ovale contour van het plein. De oorspronkelijke ruimte is grotendeels opgeslokt door het kerkgebouw, dat tussen 1300 en 1560 van simpele kapel tot omvangrijk complex van driebeukige hallenkerk met koor, dwarsschip en zijkapellen is uitgedijd. Achter de hoge spitsboogramen ontvouwt zich in alle richtingen een verrassend transparante ruimte. Geen verticale hiërarchie die je verwacht van een gotische kerk, maar horizontale egalitaire ruimte die eeuwenlang als ‘Huyskamer van de stad’ heeft gediend: een met houten tongewelven overkoepeld stadsplein waar religieus en stedelijk leven, gebed en gebedel, beurshandel en netten boeten, probleemloos samengingen.

2 Oudezijds Achterburgwal, het laatste gedeelte gezien naar het noorden en het IJ met de achtergevels van de huizen langs de Zeedijk pal aan het water. De grachten aan deze Oudezijde of kerkzijde van de stad zijn in tegenstelling tot de grachten aan de Nieuwezijde of windzijde ten westen van het Damrak nooit gedempt. De gracht van de OZ Voorburgwal moest ter verdediging van de stad voldoende breed zijn, terwijl de Achterburgwal vooral ter verbetering van de afwatering van het drassige achterland is gegraven. Daarom kon worden volstaan met een smallere gracht met het opmerkelijke contrast tussen de brede Voorburgwal en de intieme ruimte van de Achterburgwal als resultaat.

3 Molensteeg, gezien vanaf de Oudezijds Achterburgwal, het hart van De Wallen, naar de Zeedijk. Vóór 1500 is hier al sprake van ‘hoererie’, van ‘raamprostitutie’ pas in de jaren 30, eerst nog bescheiden met de gordijnen op een kier, vanaf de jaren 60 open en bloot achter steeds meer ramen. Raamprostitutie is niet afgezonderd in een soort erosentrum in de openlucht zoals in het Antwerpse Schipperskwartier, maar ruimtelijk en sociaal verweven met het dagelijkse leven in de buurt. Ondanks of misschien wel dankzij alle pogingen van hogerhand om prostitutie terug te dringen staat een bezoek aan de ‘Rosse buurt’ nog steeds met stip bovenaan de lijst van toeristische topattracties.

4 Nieuwendijk, in de Bocht met rechts de Haringpakkerssteeg richting Damrak. In 1955 publiceert weekblad *Vrij Nederland* een geruchtmakende reportage van Jan Vrijman en fotograaf Ed van der Elsen over “bandeloze opgeschoten straatjeugd” die de Nieuwendijk onveilig zou maken. Vrijman vindt een klinkende naam en schrijft: “De nozems staan op de hoeken van de Nieuwendijk. De nozems staan in alle grote steden op de hoeken van straten en pleinen”. Maar achter dit van straat geraapte woord ‘nozem’ gaan arbeidersjongeren schuil die na de oorlog steeds vaker een vakopleiding volgen en in hun ‘vrije tijd’, bij gebrek aan beter, vertier zoeken in winkelstraten als de Nieuwendijk met zijn destijds talloze bioscopen.

5 Dam, gezien naar de Kalverstraat en genoemd naar de ontstaansgrond van de stad, een dam in de monding van de Amstel, opgeworpen tegen de onberekenbare Zuiderzee. De Dam is plaats van herdenking, feest, oproer en verzet, van ‘nomen est omen’ of tot hier en niet verder. Het plein is vaak toneel van grote demonstraties, de verzamelaarsplaats vanwaar betogers in optocht door de stad trekken naar dat andere manifestatieterrein, het Museumplein. Op 1 juni 2020 werd de Dam overvallen door een inderhaast georganiseerde demonstratie Black Lives Matter uit protest tegen de brute politiemoord op de zwarte Amerikaan George Floyd. Het plein werd die middag onverwacht massaal overstroomd door duizenden verontwaardigde burgers die racisme een halt toeriepen.

6 Handboogstraat, gezien vanaf het Spui met links het Maagdenhuis uit 1780. Oorspronkelijk gebouwd als weeshuis voor rooms-katholieke meisjes, in sobere ‘strakke’ classicistische stijl van stadsarchitect Abraham van der Hart en sinds 1961 in gebruik als bestuurscentrum van de Universiteit van Amsterdam. Het gebouw dankt zijn bekendheid vooral aan de vijf dagen durende bezetting in mei 1969 door honderden studenten die medezeggenschap en democratisering eisten. Omdat alle toegangen tot het Maagdenhuis hermetisch waren afgesloten, hadden de bezetters over de straat een luchtbrug geslagen als enige verbinding met de buitenwereld. Hoog boven de Handboogstraat heeft zich ruim 55 jaar geleden een gammele brandladder tegen de avondhemel afgetekend.

7 Raadhuisstraat, gezien naar de Herengracht. De golf van stedenbouwkundige modernisering in de tweede helft van de negentiende eeuw met de Parijse boulevards dwars door de bestaande stad als toppunt, is aan Amsterdam voorbijgegaan. De hoofdstad heeft geen eigen Hausmann voortgebracht. De grachtengordel leek onaantastbaar, totdat kostbare koopmanshuizen langs Heren- en Keizersgracht zonder veel verzet werden opgeofferd voor de aanleg van een uitvalsweg naar de nieuwe westelijke stadswijken. Het bouwblok werd diagonaal overgestoken omdat de straten aan weerszijden van de grachten niet in elkaars verlengde lagen. De zwierige winkelgalerij staat op naam van Van Gendt, beter bekend van het Concertgebouw en de overkapping van het Centraal Station.

8 Zeedijk, gezien vanaf de brug over de Oudezijds Kolk, waarlangs Voor- en Achterburgwal in het IJ uitwateren en kijkend richting Nieuwmarkt. “De dijk was een slang: kop, staart en daartussen een lang smal kronkelend lichaam.” Treffende vergelijking van Kees van Beijnum in zijn autobiografische roman *Dichter op de Zeedijk* van de slingerende straat met de talloze gezichten en gedaanteverwisselingen. De laatste keer door het oude vel van criminaliteit en verval uit de jaren 80 te verruilen voor de nieuwe huid van het veelkleurige ‘Chinatown’.

9 Sint Olofspoort, gezien vanaf de kop van de Zeedijk naar de Warmoesstraat.

10 Warmoesstraat, gezien richting Dam. De voormalige rivierdijk was in de 15e eeuw uitgegroeid tot de ‘goudkust’ van Amsterdam waar rijke kooplieden woonden in diepe panden met de pakhuizen aan het water van het Damrak, zogenaamde ‘spijkers’, voor de opslag van goederen, die rechtstreeks vanaf het IJ werden aangevoerd. De 19e-eeuwse gevel van Warmoesstraat 90 ter hoogte van de achterste regenboogvlag blijkt niet alleen de in de gayscene bekende club The Eagle te verbergen maar ook het oudste houten huis van de stad met een houtskelet dat stamt uit 1485.

11 Warmoesstraat, terugkijkend naar de kop van de Zeedijk.